

Forskningsentre for miljøvennlig energi – samfunnsvitenskap (FME Samfunn)**FME Samfunn - beskrivelse av ordningen**

- Dagens FME-ordning skal bidra til kompetanseutvikling og innovasjon gjennom satsing på langsiktig forskning på utvalgte områder innen miljøvennlig energi og CO₂-håndtering i et nært samarbeid mellom fremstående forskningsmiljøer og brukere.
- Formålet med FME Samfunn er at sentrene skal være sterke bidragsytere i utforming av et faktabasert kunnskapsgrunnlag for strategiske beslutninger i forvaltning og næringsliv. Som en bidragsyter i den offentlige debatten, vil sentrene også ha en formidlerrolle overfor allmennheten.
- Ordningen skal styrke kunnskapsoverføring, internasjonalisering og forskerutdanning. Det må legges stor vekt på formidling av forskningsresultater fra sentrene.
- Det forutsettes normalt samfinansiering mellom vertsinstitusjon, partnere i senteret og Forskningsrådet. Brukerpartnere må delta aktivt i senterets styring og forskning. Sentrene vil bli etablert for en periode på maksimalt fem pluss tre år.
- Hovedkriteriene for å velge ut sentre innenfor samfunnsvitenskap er relevans for sentrale brukergrupper og vitenskapelig kvalitet.
- Norges forskningsråd har ansvar for utvelgelse og oppfølging av sentrene.

1. Innledning

Dette dokumentet beskriver hovedtrekkene i FME-ordningen **og** skal, sammen med tre andre dokumenter, "FME Samfunn – Informasjon til søkere", "FME Samfunn - krav og retningslinjer" og "FME Samfunn – mal for avtale" gi søkere nødvendig informasjon om dette virkemidlet og hva som vil kreves av en søker.

2. Hovedtrekkene i FME-ordningen

Vertsinstitusjon: Vertsinstitusjonen for et FME skal være en forskningsinstitusjon: Et universitet, en høyskole eller et forskningsinstitutt. Etablering av et senter må sees i sammenheng med vertsinstitusjonens forskningsstrategi. Vertsinstitusjonens ledelse må komme med en intensjonserklæring om at den vil påta seg de forpliktelser vertskapet innebærer, og redegjøre for hvordan forskningen i et senter inngår i vertsinstitusjonens faglige strategi.

Dersom et forskningsinstitutt er vertsinstitusjon, er det et krav at forskerutdanning blir tilfredsstillende ivaretatt gjennom samarbeid med et universitet eller en høyskole som har rett til å gi doktorutdanning på feltet.

Grunnlaget for etablering og drift av senteret vil være en kontrakt inngått mellom Forskningsrådet og vertsinstitusjonen for senteret.

Partnere: Vertsinstitusjonen for et senter skal samarbeide med en eller flere forskningsinstitusjoner, organisasjoner eller foretak om etablering, drift og finansiering av senteret. De som skal nyte godt av senterets forskningsresultater og kompetanse, er offentlige virksomheter, næringslivsforetak

og organisasjoner som deltar i senterets virksomhet. Disse betegnes som *brukerpartnere*. Et FME skal normalt ikke bare ha én, men flere brukerpartnere som støtter opp om og deltar i senterets virksomhet.

Vertsinstitusjonen skal inngå samarbeid med en eller flere forskningsinstitusjoner om etablering, finansiering og forskningsaktiviteter i senteret. Slike deltakere betegnes som "forskningspartnere". Disse skal bidra med egne forsknings- og/eller finansielle ressurser i overensstemmelse med finansieringsplanen for senteret med sikte på å oppnå de resultater som fremgår av prosjektbeskrivelsen.

Ordningen skal ha en betydelig fleksibilitet når det gjelder å åpne for medvirkning av ulike partnere. Det er også åpning for at sammensetningen av samarbeidsparter i senteret kan endres over tid.

Konsortieavtale:

Vertsinstitusjonen skal sørge for at det blir inngått en konsortieavtale mellom deltakerne i et FME. Avtalen skal regulere organiseringen og gjennomføringen av samarbeidet i senteret, samt rettigheter og plikter mellom deltakerne. Avtalen skal bl.a. ha bestemmelser som fastslår deltakernes plikt til å bidra med ressurser i henhold til senterets finansieringsplan, regler om adgangen til å slutte seg til og tre ut av senteret, regler om arbeidsgiveransvar, og bestemmelser om eiendomsrett, utnyttelsesrett, lisensiering og offentliggjøring av prosjektresultater og fortrolighet. Det vises til veiledende mal for konsortieavtaler mellom deltakerne i et FME.

Vertsinstitusjonen er ansvarlig for at konsortieavtalen samsvarer med prinsippene i dette dokument og Norges forskningsråds generelle kontraktsvilkår, og plikter å innta en bestemmelse i avtalen som fastsetter dette. Norges forskningsråds kjennskap til avtalen innebærer ingen godkjenning av eventuelle avvik fra prinsippene i dette dokument, eller fra Forskningsrådets generelle kontraktsvilkår. Konsortieavtalen oversendes Norges forskningsråd til orientering og vedlegges den kontrakten som eventuelt inngås mellom Forskningsrådet og vertsinstitusjonen om etablering og drift av senteret.

Internasjonalisering: Forskningen i senteret bør foregå i et nært samarbeid mellom norske og utenlandske aktører, både forskningsmiljøer, bedrifter og offentlige organer. Det vil være en forutsetning at senteret har minst én internasjonal forskningspartner. Søkernes erfaring fra internasjonalt samarbeid og senterets potensial for å hevde seg i internasjonalt samarbeid, for eksempel innen EU, vil bli tillagt vekt. Dette inkluderer også forskningsmiljøenes internasjonale profil og status.

Organisering:

Det er en klar fordel at staben i et senter er samlokalisert. For FME hvor partnere er virksomheter som er lokalisert andre steder enn vertsinstitusjonen, er desentraliserte løsninger også aktuelle.

Der det velges en desentralisert modell, stilles det krav om utveksling av forskere mellom vertsinstitusjon og partnere og andre tiltak for å

fremme fellesskapet i senteret. Det må alltid være en samlet ledelse, felles forskningsplan for senteret og et styre som står ansvarlig for senterets samlede faglige og administrative virksomhet.

Brukerinteressene skal være representert i sentrets styre.

Finansiering:

Forskningsrådets bevilgning til senteret kan maksimalt utgjøre 75 prosent av senterets samlede budsjett. De resterende minimum 25 prosent vil utgjøres av egenfinansiering fra forskningsmiljøene og brukerfinansiering. Finansieringen av de enkelte arbeidspakker må tilfredsstillende ESAs regleverk for offentlig støtte der dette er aktuelt. For å sikre best mulig relevans for brukere, vil det være positivt med medfinansiering fra brukere. Relevans sikres imidlertid i hovedsak gjennom representasjon fra brukere i styrende organer og sentrenes løpende aktivitet.

Vertsinstitusjonens bidrag kan gis i form av lokaler, utstyr, personell og strategiske midler. Brukerpartnerne kan bidra med budsjettmidler eller egeninnsats. Egeninnsatsen må være i form av deltakelse i åpne forskningsprosjekter i senteret. Brukerpartnernes egen oppfølging i form av interne innovasjonsprosjekter inngår ikke. De partnere som står bak opprettelsen av et senter forutsettes å forplikte seg til et langsiktig engasjement i senterets virksomhet og finansiering.

Forskningsrådet vil bidra med midler bevilget av departementer. For å sikre forskningsmessig tyngde og gjennomslag, tas det sikte på at den årlige bevilgning fra Forskningsrådet til det enkelte senter skal ligge mellom 5 - 10 mill. kroner. Erfaringer viser at det kan være hensiktsmessig med en trinnvis opptrapping av virksomheten de første årene, og det er åpning for dette.

Varighet:

Sentrene vil bli etablert for en periode på maksimalt fem pluss tre år. Etter fire år foretas det en evaluering av hvert senter i regi av Norges forskningsråd. Evalueringen skal danne grunnlag for en vurdering av om Forskningsrådets bevilgning etter fem år skal videreføres for ytterligere tre år. Etter en periode på maksimum åtte år opphører Forskningsrådets FME-bevilgning, og senteret mister sin status som FME. Når sentrene avvikles, forutsettes nøkkelpersonellet i hovedsak å kunne gå tilbake til stillinger hos partnerne og ved vertsinstitusjonen. Doktorgradsstudenter må fullføre sine studier innenfor budsjetttrammen som er fastlagt for senteret.

3. Om mål, temaområder og utlysning

Mål og tematisk innretting:

Dette er beskrevet i dokumentet ” Informasjon til søkerne ved utlysning av Forskningscentre for miljøvennlig energi innenfor samfunnsvitenskap (FME Samfunn)

Søknad og utvelgelse:

Norges forskningsråd vil stå som ansvarlig for søknadsbehandlingen og utvelgelsen av sentrene. Det vil være fri adgang til å søke FME-ordningen. Søknadene om FME-bevilgning og -status fremmes av vertsinstusjonene for sentrene i forståelse med brukerpartnere og andre samarbeidspartnere som skal delta i senterets virksomhet og finansiering. Søknadene skal inneholde målsetting for senteret, betydning for kompetanseutvikling hos brukerpartnere, betydning for bredere kompetansebygging innefor området og en prosjektbeskrivelse med følgende punkter: Status, nasjonalt og internasjonalt for de relevante teknologier/forskningstemaer, forskningsoppgaver, forskningsmetode, organisering, internasjonalt samarbeid, fremdriftsplan med milepæler, kostnadsplan fordelt på de enkelte partnere, finansieringsplan med oversikt over bidrag fra de enkelte partnere, eventuelt også for brukerpartnere. Det må også foreligge en redegjørelse for hvordan senteret vil bli organisert, styrt og ledet.

Det forutsettes at hver av forskningspartnerne må komme med en intensjonserklæring ("Letter of Intent"), der de forplikter seg til å bidra til senteret i form av finansiering, fasiliteter, kompetanse og egeninnsats over senterets levetid. Brukerpartnere til et FME Samfunn må legge ved en skriftlig bekreftelse, "letter of interest from prospective partners" (1-2 sider), på at senterets forskningsaktiviteter har relevans for brukerpartnere og at brukerpartnere er interessert i å delta i senteret dersom det blir etablert.

Søknadsprosessen vil foregå i to trinn, der det første trinnet er en obligatorisk projektskisse. Alle søkere må levere inn projektskisse for å kunne delta i den endelige søknadsrunden, men ingen søknader vil bli forkastet på bakgrunn av skissen. Hovedkriterier i søknadsvurderingen vil være:

- relevans og brukernytte på grunnlag av mål og tematisk innretning
- vitenskapelig kvalitet
- konsortiets sammensetning og gjennomføringsevne
- internasjonalisering, kunnskapsformidling og forskerutdanning inngår også i bedømmelsen av søknader.

Endelig beslutning om tildeling av senterstatus og -bevilgning vil bli fattet av et styreutvalg utpekt av styret i divisjon for store satsinger.

4. FME sett i forhold til andre ordninger

FME-ordningen er utviklet etter mønster av Forskningsrådets eksisterende SFI- og SFF-ordninger. FME-ordningen generelt er avgrenset til definerte områder innen miljøvennlig energi, -transport og CO2 fangst. Denne utlysningen gjelder samfunnsvitenskapelig forskning innenfor FME-ordningen.

FMEer skal fremme grunnleggende forskning på høyt internasjonalt nivå og internasjonalisering. Ordningen innebærer en langsiktig investering i forskning som skal bygge opp sterke

forskningsmiljøer. Den skal gi merverdi for de enheter som deltar, og gi ringvirkninger gjennom kompetanse og rekruttering av stor betydning langt utover sentrenes levetid.

FMEer er rettet mot kunnskapsbehovene hos brukerne. De skal fremme samarbeidet mellom forskningsmiljøer og brukere, og tar sikte på å styrke langsiktig forskning som fremmer innovasjon og verdiskaping. For å lykkes i dette har FMEene også fokus på vitenskapelig kvalitet og forskerekruttering.

Et FME har likhetstrekk med et stort KMB-prosjekt, men KMB-prosjekter er mer avgrenset i tid og ressurser. Norges forskningsråd vil bidra til et godt samspill mellom de nasjonale virkemidler som allerede er eller vil bli etablert for å fremme innovasjon og grunnleggende forskning.